

**KS-LEDEREN MØTTE
UNGDOMSPARTIENE**
SIDE 2

**VENTER PÅ STOR-
TINGSMELDING OM
STATLIG STYRING**
SIDE 3

**REFORMEN KREVER
NY PLANKOMPETANSE**
SIDE 4

**VERDIER I KAMPEN
MOT KORRUPSJON**
SIDE 5

**STORT
REKRUTTERINGS-
BEHOV FREMOVER**
SIDE 6

**VIL HA SAMORDNING
AV IKT**
SIDE 7

**BEDRE MÅLINGER I
STORE KOMMUNER**
SIDE 8

**HAR VI LÆREFAG SOM
ER RELEVANTE FOR
KOMMUNESEKTOREN?**
SIDE 10

Foto: Scanstockphoto

Teppet opp for helsereformen

- Mange kommuner er allerede godt i gang med samarbeidsprosjekter – med andre kommuner og med sykehusene. Samtidig frykter mange at utgiftene til medfinansiering av sykehustjenester og utskrivningsklare pasienter blir større enn det de får overført. Vi har i møter med Regjeringen understreket behovet for etterberegning av kostnadene, sier direktør for interessepolitikk, Helge Eide. **SIDE 4**

UMULIGE PÅLEGG VED KJØP AV HELSE- OG SOSIALTJENESTER

Det umulige er først og fremst hvordan kommunene kan ivareta kravene i forskrift om offentlige anskaffelser, samtidig som de skal ivareta lovpålagte krav til taushetsplikt. **SIDE 8**

MER VEIBYGGING – MINDRE SOMLING

Kommuner og fylkeskommuner i Norge ønsker at tiden fra planlegging av et større samferdselsprosjekt starter opp til det blir realisert, blir kuttet kraftig. **SIDE 3**

KS-lederen møtte ungdomspartiene

To ganger i år har ledelsen i KS invitert ungdomspartiene til dialog. Her fra Litteraturhuset i Oslo før sommeren.

Foto: KS

Halvdan Skard er opptatt av de politiske ungdomsorganisasjonene. I november inviterte han ledelsen fra alle ungdomspartiene til dialog om lokaldemokrati, politisk engasjement og kommunal handlefrihet.

Ikke alle hadde anledning til å møte, men Skard var fornøyd med at ungdomspartiene er interesserte i kontakt med KS. Dette var det andre møtet med de politiske ungdomsorganisasjonene i løpet av det siste halvåret. Skard håper møtene skal føre til økt gjensidig forståelse for lokaldemokratiets vilkår og unges deltakelse i politikken.

Lokaldemokrati er viktig for folk

KS har satt lokaldemokrati og statlig styring av kommunesektoren på den politiske dagsorden. Dette var også hovedtema for møtet med de unge lederne. Skard presenterte KS' lokaldemokratiundersøkelse som viser at innbyggerne er godt fornøyde med de kommunale velferdstjenestene. Gjennom mediene kan man få et helt annet inntrykk. Når det

gjelder muligheten til å påvirke saker lokalt, er det store forskjeller i hvordan folk oppfatter å bli hørt. Men de er opptatt av demokrati og muligheten til å delta i og påvirke lokalpolitikken.

Forholdet mellom stat og kommune

Stadig ropes det på mer statlig styring – og følgelig mindre makt til lokalpolitikere. Det er lett å forstå intensjonene bak lover og retningslinjer, men kommunalministeren har selv uttalt at utviklingen samlet sett går i feil retning. Skard forventer at stortingsmeldingen om forholdet mellom stat og kommune vil inneholde konkrete tiltak for å skape lokalpolitisk handlefrihet og større likeverdighet mellom staten og kommunesektoren. KS har foreslått styrking av kommunesektorens selvstyre ved at all lovgiv-

ning og statlige styringsmidler skal vurderes ut fra overordnede prinsipper om forholdet mellom staten og kommunesektoren. Dette må innarbeides i kommuneloven. KS har også foreslått at det opprettes en uavhengig tvisteløsningsordning som kan avgjøre uenighet mellom kommunale og statlige instanser. Det er uheldig at det i dag er staten selv, gjennom fylkesmenn, direktorater og departementene, som har det siste ordet.

Må gi ungdom reell innflytelse

De unge politikerne delte Skards bekymring over at innbyggerne mener de mangler innflytelse i saker som angår dem der de bor. Det er spesielt vanskelig å involvere ungdom dersom de oppfatter det som irrelevant å engasjere seg i politikken. Har prøvepro-

sjektet hvor 16- og 17-åringer kunne stemme ved lokalvalget bidratt til økt politisk engasjement blant unge? Ungdommens maktutredning ble lagt fram 13. desember kan også si noe om hva som virker og ikke virker.

Innspill til KS

Det kom mange forslag til hvordan KS og medlemmene kan støtte ungdom i lokalpolitikken. For mange unge er lokalpolitikk, utdanning og familieforhold vanskelig å forene på grunn av praktiseringen av regelverk, økonomi og tidsbruk. Ungdommen etterlyste mer langsiktighet i kommunistyrenes arbeid. Hvordan skal bygda se ut om ti år? Kan KS gjøre noe for å etablere felles retningslinjer for ungdomspolitikernes aktivitet på skolene? I dag er holdningene til politisk debatt svært ulike fra skole til

skole, men politikere har mye kunnskap å dele på mange pensumområder. Bør kommunene gi ungdommens kommunestyre mer medbestemmelse – for eksempel ved lokalisering av ungdomshuset der hvor det foreligger ulike alternativer? Folkevalgtprogrammet burde være mer rettet mot hvordan kommunestyremedlemmer kan bruke styrer og utvalg som verktøy til å få gjennomslag for sine synspunkter. De unge etterlyste gode eksempler på hvordan enkelte har lyktes i å involvere ungdom i samfunnsutviklingen lokalt. Skard kunne da fortelle at KS skal vurdere et utredningsprosjekt på temaet innbyggerinvolvering neste år. Han avsluttet møtet med å takke for innspillene.

Mens vi venter...

Stortingsmeldingen om forholdet mellom stat og kommune vil ha stor betydning for kommune-styrer og fylkesting. KS mener de må få mulighet til å gjennomføre lokale prioriteringer, selv om det betyr at tjenestetilbudet kan bli noe ulikt fra sted til sted.

Meldingen har vært utsatt flere ganger. KS har satt søkelys på hvilken beskyttelse det kommunale selvstyret egentlig har. Lovverket i dag har ingen eksplisitt regulering av kommunalt selvstyre. Det gjør det uklart om våre folkevalgte vil ha et reelt selvstyre eller om det mer må ses på som et politisk ideal. Staten må ha hjemmel i lov, avtale eller budsjettvedtak for å binde kommunene rettslig sett. Statlige rundskriv og tolkningsuttalelser har liten rettskildemessig verdi og er derfor ikke bindende. Kommunenes handlefrihet er negativt avgrenset i den forstand at de kan bestemme selv så lenge ikke annet følger av lov eller ulovfestet rett. Omfattende lovgivning med forskrifter, sammen med andre hjemler for inngripen, begrenser selvstyret. Imidlertid er lovverket gjennomgående lite tydelig på hvilken handlefrihet som foreligger og hva som er ansvarsfordelingen mellom stat og kommune. KS mener Stortinget bør sikre at det skjønnsom etter loven må utøves i forbindelse med oppgaveløsningen faktisk ligger i kommunesektoren. Statsforvaltningens inngripen må begrenses til de tilfeller hvor kommunen/fylkeskommunen klart har brutt loven. KS forventer at stortingsmeldingen vil foreslå konkrete tiltak som styrker lokaldemokratiet slik at det merkes i praksis i hver enkelt kommune.

Mer veibygging – mindre somling

Kommuner og fylkeskommuner i Norge ønsker at tiden fra planlegging av et større samferdselsprosjekt starter opp til det blir realisert, blir kuttet kraftig.

Da må det gjøres noe med dagens omstendelige prosedyrer for godkjenning av slike prosjekter. Det kan ikke gjøres uten at staten viser vilje til forenklinger.

Dagens formelle rammer i plan- og bygningsloven gir mulighet til å gjennomføre en planprosess på 5-7 år fra et behov er definert til utbyggingen kan starte. Den delen av planprosessen som kommuner og fylkeskommuner er involvert i tar fra minimum 4,5 år til normalt 9 år og mer – og det er først etter at staten har gjort sine interne utredninger (Kilde: Statens vegvesen). Den reelle planleggingstiden er altså betydelig lengre – kanskje opptil 20 år i de verste tilfellene.

En viktig årsak til at prosessen tar årevis, er at det først skal utarbeides såkalte konseptvalgutredninger (KVU) i den enkelte region og en ekstern kvalitetssikring av dette (KS1) før staten i det hele tatt beslutter å sette i gang prosjektet. Så skal kommunene si sitt gjennom kommunedelplaner og reguleringsplaner, før en ny kvalitetssikring av forprosjektgrunnlag og kostnadsoverslag (KS2) gjennomføres. Mange av prosjektene skal også inn i Nasjonal Transportplan og deretter i de årlige budsjettforslagene. Hvis prosjektet skal finansieres med bompenger så skal det godkjennes av Stortinget. Foreslår mer ansvar til fylkene

Foto: Scanstockphoto

I møte med Samferdselsdepartementet (SD) nylig, uttrykket også statsråden bekymring for at det brukes for mye ressurser på planlegging. Hun var åpen for innspill fra kommunesektoren om hva som kunne gjøres med dette.

KS mener en større del av beslutningsmyndigheten bør overlates til fylkene og ber i første omgang departementet vurdere disse tiltakene:

■ Det bør holde med én samlet forprosjektering av vegprosjektene – gjennom den lovpålagte regionale og lokale planleggingen. Dagens system med pålagt KVU og KS1 forlenger gjennomføringstiden betraktelig. Et eksempel: Til tross for utmerket samarbeid mellom Vegvesenet og lokale

og regionale myndigheter, vil det ta 17 år fra Fredrikstad kommune vedtok Østfoldpakke 2 til prosjektet blir ferdig i 2017.

■ Er det nødvendig å bompengefinansiere – også på rene fylkeskommunale vegprosjekter – må behandles i Stortinget? Når hele belastningen med å gå inn for bompengefinansiering tas lokalt, fordi man mener det er nødvendig for å forsere vegutbygging i regionen, hvorfor må en da vente på godkjenning i Stortinget?

■ Når det er uenighet mellom kommuner og/eller innad i staten om ulike løsninger/traséer, som forsinkes framdriften, kan verken stat eller kommuner tillates å trekke ut

prosessene urimelig. En mulig løsning kan ligge i en kritisk gjennomgang av prosessen med innsigelser. E6 gjennom Ringebu kommune i Oppland er et eksempel på at de berørte kommuner og fylkeskommunen fant fram til en omforent løsning, men de ulike statlige instansene – miljøvern, landbruk og Vegvesen varslet innsigelser mot hver sine alternativer og dermed satte brems på prosjektet.

Samferdselsministeren ville sette ned en hurtigarbeidende gruppe som skal oppsummere de ulike forslagene. Statsråden ville blant annet se nærmere på bruk av tidsfrister for de ulike fasene og rutiner for overlevering til neste fase i prosjekteringen.

Velkommen til
**Kommunedagene og
Landstinget i KS,**
Oslo 12.-14. februar 2012!

Grenseløs framtid

- hvilken vei velger vi?

Åpningskveld på Rockefeller; Kommunedag med en rekke spennende innledere og Landsting der bl.a. ny leder skal velges.

Dette vil du ikke gå glipp av!
Meld deg på i dag. Påmelding nå på:
www.ks.no/kommunedagene
www.ks.no/landstinget

Teppet opp for helse-reformen

Fra nyttår trer flere lover og forskrifter i kraft; Helse- og omsorgstjenesteloven, Folkehelseloven, forskrift om kommunal medfinansiering og betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter. Fortsatt er det uvisshet om enkelte sider ved reformen.

Dette gjelder blant annet styringsdata, som er vesentlige for å skape forutsigbarhet i tjenestetilbud og økonomi, og avklaringer vedrørende øyeblikkelig hjelp – et døgntilbud som skal være på plass i alle kommuner innen 2016. Helsedirektoratet vurderer fortsatt omfang og kostnader for tilbudet om øyeblikkelig hjelp.

Medfinansiering og betalingsplikt

KS har fått gjennomslag for prosessuelle krav til vurdering og dokumentasjon ved utskrivning av pasienter fra sykehus. § 9 i forskriften «Vilkår for at en pasient er utskrivningsklar», er i tråd med høringsuttalelsen fra KS. Vi er kritiske til merkningen som sier at sykehusets varslings av utskrivningsklar pasient til kommunen «normalt skal skje på dagtid». Derfor anbefaler vi å ta varslings-tidspunktet inn i avtalen med helseforetaket. Fristen for å oppfylle alle krav til samhandlingsavtalene er 30. juni 2012. For enkelte punkter er fristen 31. januar. Det har vist seg at risikoen for pasientskade er størst i overgangsfasene. KS skal se på systemer og strukturer som kan redusere denne risikoen. Fortsatt forhandler KS med Helsedirektoratet om hvordan den praktiske gjennomføringen av oppgjør for pasientene skal skje.

Styringsinformasjon

KS har i samarbeid med Helsedirektoratet laget en oversikt over data som allerede finnes og som kan gjøres tilgjengelig for medlemmene fra 1. januar.

Vi skal fremover gjennomgå hvilke data som på lengre sikt kan gi kommunene best mulig styringsinformasjon. På nyåret vil vi involvere medlemmene mer direkte i dette arbeidet. KS mener det er viktig å følge nøye med på pasientstrømmen, pengestrømmen, brukertilfredshet og tilgang på rett kompetanse. Dette er data som er nødvendige for å kunne justere utslagte utslag av reformen underveis.

Rehabiliteringstilbud

Kommunene får større ansvar for pasienter som bør få et rehabiliteringstilbud i nær tilknytning til hjemmet, eller som har stort behov for tverrfaglig oppfølging over tid. En rapport om faglig innhold i rehabiliteringstilbudet ventes i desember.

Revidert fastlegeforskrift

Forskriften blir en presisering av kommunenes overordnede ansvar for fastlegetjenesten. Listansvaret, krav til kvalitet og funksjon, og medisinskfaglige oppgaver skal bli mer tydelige. Forslaget blir nå sendt på høring med 3 måneders frist.

Nasjonalt tvisteløsningsorgan

Det blir etablert et tvisteløsningsorgan etter mønster av tilsvarende for barnevernet. Ordningen skal gi råd i saker hvor det er uenighet om ansvarsdelingen mellom stat og kommune i tilknytning til reformen. Sammensetning og mandat for nemnda er ennå ikke klare.

Foto: Scanstockphoto

Helsereformen krever ny kompetanse innen plan-

Når flere oppgaver overføres fra sykehusene til kommunene, innebærer det også at planprosessene i kommunen må legge opp nye rutiner og analyser. Helsedirektoratet har lagt ansvaret for nødvendig etter- og videreutdanning for kommunale planleggere til SEVS.

Sekretariatet for etter- og videreutdanning i samfunnsplanlegging (SEVS) tilbyr nå et utdanningsprogram innenfor planområdet «Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø». SEVS er et samarbeidsprosjekt mellom KS og flere departementer, hvor KS står for daglig drift.

I Norge er det Plan- og bygningsloven (PBL) som regulerer kravene til kommunal og regional planlegging. I forventningsdokumentet som staten har utarbeidet for perioden 2012-2015 er det blant annet angitt hva «Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø» skal omfatte:

- Oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de faktorer som kan virke inn på denne.
- Styrke faktorer som bidrar positivt til folkehelsen og utjevning av sosiale helseforskjeller. Dempe faktorer som kan ha negative helsevirkninger.
- Følge endringer i alderssammensetning og helsetilstand i befolkningen, blant

annet som følge av en større andel eldre.

- Faktorer som bidrar til å fremme psykisk helse.
- Legge til rette for fysisk aktivitet for hele befolkningen.
- Samarbeid med frivillige organisasjoner.
- Barn og unges oppvekstmiljø.
- Universell utforming av omgivelser og bygninger.
- Forebygge miljø- og helseulempes i form av forurensning, støy, radon eller økt ulykkesrisiko.

Målgruppen for utdanningsprogrammet er ledere og andre som jobber med helse- og omsorgsplanlegging eller andre planrelaterte oppgaver. Programmet er kompetansegivende med 30 studiepoeng på høgskolnivå etter avlagt eksamen. Det blir utstedt kursbevis til deltakere som ikke har studiekompetanse. Første kull starter opp våren 2012.

Programmet omfatter følgende temaer:

- Iverksettelse av samhandlingsreformen
- Kommunal og regional planlegging (PBL), planteori og planprosesser med vekt på samfunnsdelen, kommunepanlegging som system, medvirkning (innbyggere og brukere), sektorplanlegging, endringer i demografi og helse.
- Bruk av statistikk, styringsinformasjon og -indikatorer (bl.a. helsetilstand og påvirkningsfaktorer).
- Helseutfordringer i et langtidsperspektiv.
- Innføring i reformen: Målsettinger, forutsetninger, ansvarsfordeling, avtaleverk
- Organisasjon, prosjekt og utviklingsarbeid, tverrfaglighet, styringsprosesser i politisk styrte organisasjoner og i helseforetakene.
- Innovasjon og utviklingsarbeid.

Interesserte kan kontakte prosjektleder John H. Jakobsen (mob. 90858032) for mer informasjon.

Flest deltidsprosjekter i kommunesektoren

Regjeringen har satt av 25 millioner kroner til tiltak som skal bidra til å redusere omfanget av ufrivillig deltidsarbeid. Et tilsvarende beløp er foreslått for 2012. Nå er 32 prosjekter valgt ut, 23 av disse er i kommunesektoren.

- Dette viser at kommunene tar deltidsutfordringen på alvor, og ønsker å finne gode løsninger. Det er jeg glad for, sier KS-direktør, Sigrun Vågeng.

Prosjektene prøver ut tiltak knyttet til blant annet mer helgearbeid, endrede turnuser og arbeidstidsordninger, vikarpoolordninger og forsøk med høyere grunnbemanning. I tillegg er det enkelte prosjekter knyttet til kompetanseutvikling.

- Nå skal vi følge med på utviklingen i de utvalgte kommunene, og vi ser fram til å få ny og bedre kunnskap om hva som skal til for å redusere deltidsarbeidet i sektoren, sier Vågeng.

Det er Arbeids- og velferdsdirektoratet og Vox som etter samråd med partene i arbeidslivet har valgt ut hvilke prosjekter som skal få midler. Mer om de enkelte prosjektene som er plukket ut finner du på NAVs nettsider.

Kommunesektorens Etikuttvalg. Foran: Nils A. Røhne (leder) Bak f.v.: Hans Bendiksbj, Tom Eide, Tine Sundtoft, Anne Kathrine Slungård, Håkon Grepstad, Anne Hafstad, Sven Mollekleiv, Arne Johansen.

Foto: KS

Verdier i kampen mot korrupsjon

«De farligste medarbeiderne er de som har feil verdier men leverer godt», sa Anne-Kathrine Slungård på Etikuttvalgets seminar i Grimstad 17.-18. november. Slungård tok over som styreleder i Siemens da selskapet hadde alvorlige korrupsjonsanklager hengende over seg.

I Grimstad kommune er verdiene «åpenhet, redelighet, respekt og mot» kompasset man styrer etter. Ordfører Hans Antonsen fortalte at det for noen år siden gikk rykter om at man kunne «ordne seg» i Grimstad ved å «smøre» de rette folkene. Ikke noe kunne bevises ved senere granskning. Kommunen har jobbet målbevisst for å endre oppfatningene og tilliten til kommunen. De er nå på vei ut av ROBEK og i den ferske kommuneplanen ligger planene for fremtiden. Et 3-årig etikkprosjekt er

blant aktivitetene kommunen setter i gang. På tross av stadig flere pålegg fra staten og en krevende økonomisk situasjon, legger ordføreren vekt på handlefriheten kommunen har til å gjøre det beste for innbyggerne sine.

Etikuttvalgets mandat er å sette etiske spørsmål på dagsorden. Tema i Grimstad var etikk, moralsk dømmekraft og korrupsjon. Guro Slette-mark fra Transparency International Norge innledet om hva korrupsjon er. Tidligere redaktør i Fædrelandsvennen,

Finn Holmer-Hoven, fortalte om saker de arbeidet med i hans tid, og hevdet at det er langt flere korrupsjonssaker i kommunesektoren enn de som avsløres.

Korrupsjon er kriminalitet, men Etikuttvalget mener temaet også må diskuteres i et etisk perspektiv. Man kan ikke garantere seg mot utro tjenere, men det er viktig å identifisere mulig korrupperende prosesser som kan bidra til å rive ned den etiske standarden. Og omvendt; det er en rekke positive tiltak kommu-

nene kan gjøre for å styrke den etiske standarden. Sven Mollekleiv, president i Røde Kors og direktør i Veritas, fortalte hvordan Veritas arbeider for å sikre at alle medarbeidere i det verdensomspennende selskapet «lever selskapets verdier».

Etikuttvalget møtes 2-4 ganger per år. KS' medlemmer er velkomne til å henvende seg til utvalget med etiske problemstillinger de ønsker belyst.

Felles innsats for økt kvalitet i skolen

Kommunesektoren, utdanningsmyndighetene og arbeidstakerorganisasjonene har gått sammen om en ny avtale om etter- og videreutdanning for lærere og skoleledere. Avtalen innebærer at staten tar en større del av kostnadene slik KS har bedt om.

Gjennom strategien «Kompetanse for kvalitet» har skoleeiere, lærere og nasjonale utdanningsmyndigheter siden 2009 brukt betydelige ressurser på videreutdanning. Finansieringen og organiseringen av tilbudet har imidlertid vært en utfordring for mange skoleeiere. Det har ført til færre deltakere enn ønskelig.

Partene har nå blitt enige om prioriteringer for en ny periode 2012-2015 og en modell for finansiering hvor staten bidrar med 50 prosent, skoleeier dekker 25 prosent og deltakerne dekker 25 prosent i form av bruk av egen tid. Studiet bygger på moduler som til sammen gir 60 studiepoeng i faget (ca. ett studieår), med minst 15 studiepoeng per modul.

Satsingen skal omfatte all videre- og etterutdanning der staten bidrar med midler, inkludert rektorutdanningen. Det er lagt opp til jevnlig møter for å vurdere gjennomføringen og foreta justeringer der hvor det synes nødvendig. Dokumentet og mer om bakgrunnen for avtalen finner du på ks.no.

HER ER DE NYE FYLKESSTYRELEDERNE

Alle fylkene har avholdt konstituerende fylkesmøte med valg av fylkesstyre og delegater til Landstinget 12.-14. februar 2012. Fylkesstyrelederne er automatisk oppnevnt til Landsstyret som er KS' øverste organ i fireårsperioden mellom landstingene.

Østfold	Ole Haabeth (Ap)	Østfold FK
Akershus	Lene Winger Conradi (H)	Asker
Oslo	Stian Berger Røslund (H)	Oslo
Hedmark	Dag Rønning (Sp)	Enderdal
Oppland	Bjørn Iddland (Ap)	Gjøvik
Buskerud	Rune Kjølstad (H)	Røyken
Vestfold	Petter Berg (H)	Tønsberg
Telemark	Jørund A. Ruud (Ap)	Telemark FK
Agder	Arne Thomassen (H)	Lillesand
Rogaland	Hilde Gunn Bjelde (Ap)	Rogaland FK
Hordaland	Marit Aksnes Aase (KrF)	Samnanger
Sogn og Fj.	Jenny Følling (Sp)	Gaular/S&F FK
Møre og Roms.	Knut Støbakk (KrF)	Giske
Sør-Trøndel.	Per Kristian Skjærvik (Ap)	Rissa
Nord-Trøndel.	Marit Voll Skrove (Sp)	Verdal/Innherred SK
Nordland	Jann Arne Løvdahl (Ap)	Vefsn
Troms	Marianne Bremnes (Ap)	Harstad
Finmark	Kristina Hansen (Ap)	Nordkapp

Foto: Scanstockphoto

Økonomisk støtte til lederutvikling

Ordningen med OU-midlene gjør at mange av arbeidsgiverne i KS' tariffområde har fått økonomisk støtte til ulike lederopplæringstiltak. Midlene fordeles av KS etter søknad fra medlemmene.

Formålet med OU-midlene er å støtte eller gjennomføre lederopplæring for tillitsvalgte og arbeidsgivere i KS' tariffområde. Partene ble enige om en sentral generell særavtale om opplærings- og utviklingsmidler ved tariffoppgjøret i 2002.

Spleiselag

Finansiering av ordningen fordeles slik at arbeidsgiver innbetaler en andel på 2/3, mens arbeidstakernes andel er 1/3 av en total avsetning som skal utgjøre 0,24 % av lønsmassen i tariffområdet. For 2011 utgjør midlene samlet om lag 285 mill. OU-rådet påser at midlene blir innbetalt og brukt i tråd med formål og retningslinjer. KS tildeles 30 % og forhandlingssammenslutningene til sammen 70 % av midlene.

Stor etterspørsel

Hvert år mottar KS 300-400 søknader fra medlemmene, - også bedriftene. Søknadene behandles fortløpende gjennom året. Det er gitt tilsagn i størrelsesorden 10 000 for et dagskurs, men opp til 2 mill. for et langvarig opplegg. Alle KS' fylkeskontorer har fått 200 000 kroner årlig til

å arrangere opplæringstiltak. De siste årene er det også bevilget midler til opprettelse av nye læreplasser som del av arbeidet med å beholde og rekruttere fagarbeidere, blant annet innen helsefag.

Bruk av midlene

I 2011 utgjør arbeidsgivers andel av OU-midlene ca. 85 mill. kroner. Eventuelle gjenstående, ikke disponerte midler ved årets slutt blir overført til året etter. Midlene dekker i utgangspunktet utgifter til eksterne foredragsholdere, for eksempel honorar, reise og opphold. Det gis ikke tilskudd til vikarlønn, lokaler eller oppholdsutgifter for deltakere. Alle søknader må godkjennes på forhånd og innvilget beløp refunderes etter regning og dokumentasjon. En har måttet begrense tilsagnssummene slik at flest mulig skal kunne nyte godt av ordningen. Normalt dekkes ca. 80 % av utgiftene til kursholdere/ foredragsholdere/ prosessveiledere og inntil 16000 pr. kursholder pr. dag. For lederopplæring hvor det kan avlegges eksamen med studiepoeng, refunderes ikke utgifter knyttet til eksamen.

Stort rekrutteringsk

Beregninger fra KS viser at over 38 000 flere enn i dag må jobbe i kommunesektoren dersom vi skal opprettholde dagens tjenestetilbud.

KS har utviklet en modell for å beregne rekrutteringsbehovet fram mot 2020. Beregningene viser forventet årsverksvekst, avganger og rekrutteringsbehov for ulike yrkesgrupper og sektorer på landsbasis. Over 20 kommuner bruker modellen i sine egne analyser.

Modellen er brukt for å lage prognoser for hele kommunesektoren, både primær- og fylkeskommuner. Resultatene viser at over 38 000 flere må jobbe i sektoren i 2020 – en vekst på 8,7 prosent. Tar vi i betraktning de som slutter i perioden, er rekrutteringsbehovet over 850 000.

Dette tallet inkluderer alle som må rekrutteres utenfor kommunesektoren, og de som rekrutteres fra andre yrker i sektoren. Rekrutteringsbehovet er høyere innen barnehager og helse/omsorg enn innen utdanning.

Solid datagrunnlag

Modellen bygger i hovedsak på tall som medlemmene selv melder inn til det KS-eide «PAI-registeret» (Personaladministrativt informasjonssystem). Registeret gir detaljert informasjon om aldersfordeling, turnover, fravær, stillingsstørrelser og annet. Befolkningsutviklingen er avgjørende for etterspørselen etter de ulike kommunale tjenestene og dermed behovet for ulike typer arbeidskraft. I modellen antas befolkningsutviklingen å følge befolkningsfremskrivningene fra SSB. Det er det moderate hovedalternativet som er benyttet.

Beregningene forutsetter at ansatte over 59 år vil stå noe lengre i jobb enn i dag på grunn av endringer i pensjonsordningen. Tendensen til at stillingsstørrelsene øker forventes å fortsette omtrent på samme måte som de siste fem årene. Det forutsettes også at personaltettheten innenfor

skole, barnehage, pleie og omsorg holdes på dagens nivå.

Barnehager

Forventet økning i antall barn i barnehagealder tilsier et personalbehov på om lag 46 000, en økning på 6 000 i forhold til i dag. Det er en vekst på 14,9 prosent. Tatt i betraktning de over 9 000 som slutter hvert år, innebærer dette at sektoren må rekruttere nesten 100 000 nye ansatte fram mot 2020. Antall førskolelærere må øke med nesten 3 000, eller 9,6 prosent, og de ca. 28 500 som slutter må erstattes.

Skole

Etter en stabil periode fram mot 2014 vil antall barn i grunnskolealder tilsi flere lærere spesielt for den yngre aldersgruppen. Totalt er det behov for over 6 500 flere ansatte innen undervisning. Det er en økning på 5,5 prosent. I perioden vil 177 000 personer slutte og 183 500 vil måtte begynne.

Helse og omsorg

Fram mot 2020 blir det en sterk økning i antall eldre både i aldersgruppen 75-84 og over 85. Det vil kreve 14 000 flere ansatte i helsesektoren, en økning på 8,7 prosent. Rekrutteringsbehovet er på totalt 323 000 personer. Kommunesektoren trenger ut fra modellen over 41 000 sykepleiere og mer enn 94 000 helsefagarbeidere i løpet av perioden.

Betydelig utfordring

Tallene viser klart viktigheten av å beholde og rekruttere arbeidskraft. Det vil være store lokale variasjoner i rekrutteringsgrunnlaget og hva slags kompetanse det er knapphet på. KS oppfordrer medlemmene til å ha en aktiv arbeidsgiverpolitikk som sikrer innbyggerne pålitelig velferd også i fremtiden.

Behov de neste ti år

Foto: Scanstockphoto

PAI-registeret uvurderlig i lønnsoppgjørene

KS' register for lønns- og personalopplysninger (PAI) gir en samlet oversikt over kommunesektorens ansatte, lønnsforhold, stillinger, fravær og mye annet. Data fra registeret brukes til lønns- og personalstatistikk, økonomiske beregninger og til rekrutteringsmodellen.

- Registeret er vårt viktigste verktøy under lønnsforhandlingene. Det er avgjørende at vi raskt kan få oversikt over de økonomiske utslagene av alternative løsninger. Vi må vite konsekvensene for våre medlemmer etter hvert som forslagene legges på bordet – både økonomiske og andre, sier forhandlingsleder i KS, Per Kristian Sundnes.

Også i arbeidet med sykefravær og ufrivillig deltid gir personalstatistikken til KS den mest detaljerte informasjonen – både på nasjonalt nivå og for enkeltkommuner. Sundnes

påpeker at med over 440 000 ansatte vil selv bittesmå endringer gi store utslag for sektoren samlet sett.

Personaladministrativt informasjonssystem (forkortet PAI) eies og driftes av KS. I desember skal kommuner, fylkeskommuner og kommunale foretak ha gitt opplysninger til registeret. Lønnsopplysninger sendes inn én gang i året, mens fraværsopplysninger samles inn hvert halvår. Registeret inneholder oversikt over lønn og ulempetilegg, arbeidstid, stillingstørrelse, og sektor. Det utarbeides statistikk over blant

annet turnover, kjønnsfordeling, aldersfordeling, lønnsforhold og fravær. Data fra denne innrapporteringen legges til grunn under gjennomføringen av vårens hovedtariffoppgjør. I tillegg kan kommunene bestille tilsvarende tjenester i forbindelse med egne lokale forhandlinger.

Registeret bygger på koding av opplysningene. På ks.no ligger veiledning om innsendelse og hvilke data som skal sendes inn. De fleste sender inn data elektronisk direkte fra lønns-systemene sine.

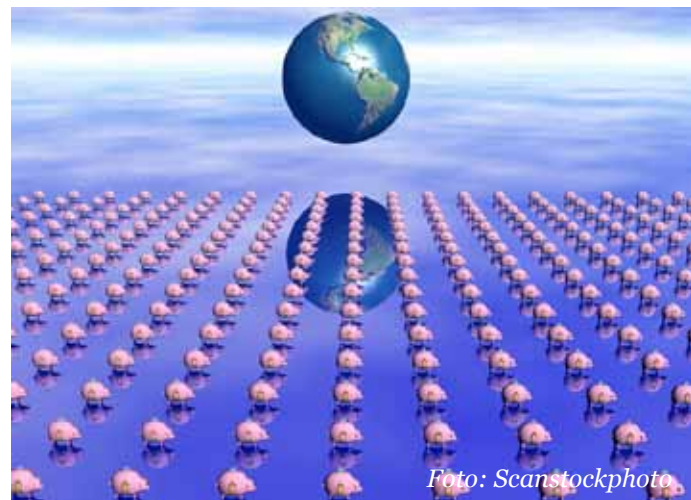

Foto: Scanstockphoto

Vil ha samordning av IKT

Medlemmene har trykket på for at KS skal se på løsninger som kan bidra til en mer samordnet IKT-utvikling. KS ber derfor fylkesstyrer og rådmannsutvalg komme med synspunkter på alternative organiseringsformer for et felles kompetansemiljø for IKT-området.

At hver enkelt kommune skal utvikle egne løsninger blir svært kostbart for samfunnet og det hemmer samhandling på tvers av forvaltningsnivåer, mellom kommuner og mellom sektorer. Dessuten kreves økonomi, kompetanse og kapasitet som selv de største kommunene har problemer med å få tilgang til. Med knappe ressurser er det nødvendig å se på mekanismer som kan fremme bruk av felles løsninger. Våre naboland har etablert selskaper og forvaltningsenheter med en noe varierende fordeling av oppgaver og ansvar på strategisk/operativt nivå. Erfaringene deres er nyttige å ta med seg når KS skal behandle saken i mer detalj på nyåret.

K10 går foran

I dag er det ingen som har mandat til å håndtere felles IKT-utvikling i kommunal sektor. Dette fører til mange og sprikende interessekrav, og at kommunene finner opp hjulet parallelt og hver for seg. Det mangler også et operativt, faglig talerør for samhandling med statlige virksomheter. De ti største kommunene (K10) har tatt initiativ til et samarbeid som skal koordinere aktiviteter og

utvikling i disse kommunene og være pådriver for utviklingen i andre kommuner. Når selv de største ser at de ikke kan klare dette på egenhånd, er det et tydelig signal om at bedre samordning er nødvendig.

Statlige sektorinteresser

Kravene til kommunesektoren fra statlige instanser er lite koordinert. Departementer og etater tar ikke hensyn til behovet for å se satsinger og initiativ i sammenheng og prioritere deretter. Opprettelsen av Difi har fungert positivt på en del områder, men direktoratet har ikke hatt ansvar for å sørge for en utvikling som går på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Hva ligger foran oss, planer og tiltak, prioriteringer – og hvordan skal det finansieres? Samarbeidspartnere som Altinn, Brønnøysundregisteret, NAV, helseforetakene, Kartverket m.fl. ser det som en fordel å kunne forholde seg til kommunesektoren mer samlet. KS har oppfordret Regjeringen til å se nærmere på hvordan tverrsektoriell digital fornying kan organiseres bedre fremover og vil følge opp samarbeidet med Staten i henhold til innspillene fra medlemmene.

DISSE KOMMUNENE INNGÅR I K10-SAMARBEIDET

Oslo
Bergen
Trondheim
Stavanger

Kristiansand
Drammen
Fredrikstad
Tromsø

Sandnes
Bærum

Foto: Scanstockphoto

Mest, størst og best

- de ti største kommunene under lupen

Formålet med dette prosjektet har vært å videreutvikle en produksjonsindeks for de 10 mest folkerike kommunene i Norge. En produksjonsindeks er et mål som skal gjøre det mulig å sammenlikne tjenestetilbudene i ulike kommuner, der det både tas hensyn til forskjeller i kvantitet og kvalitet.

AV TROND HJELMERVIK HANSEN

Når analysen avgrenses til de ti største kommunene kan man inkludere indikatorer som ikke er tilgjengelig for alle kommuner, fremgår det av en ny rapport fra SØF for KS.

Det er mulig å avgrense analysen til de ti største kommunene når man inkluderer indikatorer som ikke er tilgjengelige for alle kommuner, skriver SØF i en ny rapport for KS.

Dette gjør at produksjonsindeksen for disse kommunene gir en rikere beskrivelse av det kommunale tjenestetilbudet enn produksjonsindeksen som benyttes av Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU). ASSS-indeksen inneholder hele 45 indikatorer mens TBU-indeksen inneholder 25.

Ny kvalitetsindikatorer inkluderer blant annet utdanningsnivå i barnehager, andel barnevernsbrukere med utarbeidet tiltaksplan og andel sosialhjelpsmottakere med individuell plan.

Forskjeller i tjenestetilbud kommunene i mellom

Analysen viser at det var

Tromsø som hadde det beste tjenestetilbudet i 2010 med 8 prosent over gjennomsnittet for disse kommunene. De nye indikatorene i ASSS-indeksen innebærer at Bergen, Fredrikstad, Tromsø og Sandnes kom bedre ut enn i TBU-indeksen, mens Oslo og Kristiansand kom dårligere ut.

Bedre måling av effektivitet

Den nye indeksen er også benyttet til å beregne en indikator for effektivitet. Beregningene viser at det er forskjeller i effektivitet og effektivitetsutvikling mellom de ti største kommunene. Når det gjelder effektivitet lå Tromsø høyest i 2010 med 7 prosent over gjennomsnittet.

De effektivitetsberegningene som er utført i denne rapporten representerer en forbedring i forhold til tidligere effektivitetsanalyser på to måter. For det første er beregningene basert på en rikere beskrivelse av det kommunale tjenestetilbudet siden ASSS-indeksen inneholder langt flere indikatorer enn TBU-indeksen. Den andre forbedringen er at ASSS-indeksen relateres til utgifter knyttet til de tjenester som indeksen omfatter i stedet for korrigert inntekt.

Anskaffelser av pleie- og omsorgstjenester - Umulige pålegg ved og sosialtjenester

Det umulige er først og fremst hvordan kommunene kan ivareta kravene i forskrift om offentlige anskaffelser, samtidig som de skal ivareta lovpålagt taushetsplikt.

AV NINA RAMSTAD AATLO KS-ADVOKATENE

KS har i kontakt med mange kommuner, sett at det er flere praktiske og juridiske utfordringer knyttet til anskaffelse av helse- og sosialtjenester til enkeltbrukere.

KS har derfor, sammen med Oslo og Skedsmo kommuner, tatt initiativ til en utredning av de juridiske utfordringene som ligger i anskaffelser av denne type tjenester til enkeltbrukere.

Advokatfirmaet KLUGE v/advokat Marco Lilli ble engasjert til å utarbeide rapporten.

Resultater fra FoU-rapporten:

■ Det er uklart hvilke kjøp av helse- og sosialtjenester som omfattes av henholdsvis EØS-reglene og de norske anskaffelsesreglene.

■ Taushetsplikten i helsepersonell loven er til hinder

for at helsepersonell kan gi taushetsbelagte opplysninger til kommunens innkjøpsteam uten at bruker samtykker eller anonymiseres.

■ Taushetsplikten i helsepersonell loven er til hinder for at kommunen kan utlevere taushetsbelagte opplysninger til tilbydere, uten at bruker samtykker eller anonymiseres. Dette gjelder også når konkurransen gjennomføres i to faser med prekvalifisering.

■ Medvirkningsretten for bruker gir en vid rett til å bli hørt, men den endelige avgjørelsen om kontraktsinngåelse tas av kommunen.

■ Kommunen kan inngå kontrakter som skal gjelde over lengre perioder, forutsatt at, for eksempel brukers behov for stabilitet, medfører at det er et reelt behov for en lengre kontraktsperiode.

■ Kommunene kan til en viss grad gjøre endringer i inngåtte kontrakter og forlenge kontrakter.

UTREDNINGEN HAR SETT PÅ:

■ Forholdet mellom EØS-reglene og de norske reglene.

■ Hvilke kjøp omfattes av anskaffelsesregelverket?

■ Ivaretagelse av taushetsplikten når konkurranser gjennomføres. Kravene til samarbeid med brukere og pårørende.

■ Hvordan åpner anskaffelsesregelverket for at kommunen kan sikre stabile tjenester til brukerne?

■ Hvordan kan kommunene løst utfordringene knyttet til manglende marked?

Foto: Fotograf Sjøwall

Kommunene

Anskaffelsesregelverket er ikke tilpasset kjøp av pleie- og omsorgstjenester til enkeltbrukere. Det er rett og slett svært vanskelig å overholde både taushetsplikten og brukers rett til medvirkning, samtidig som de rigide reglene i anskaffelsesregelverket skal følges, sier advokat Nina Ramstad Aatlo i KS.

– utfordringer og juridiske løsninger kjøp av helse-

«Selv om anskaffelse uten kunngjøring i tråd med anskaffelsesregelverket, vil kunne være å anse som en ulovlig direkteanskaffelse, må kommunen velge å overholde taushetsplikt»

Advokat Nina Ramstad Aatlo KS

Foto: Scanstockphoto

e står bak ønsket om opprydding

AV UNNI HELENE KNUDSEN

– Særlig er det utfordringer knyttet til taushetsplikten. Anskaffelsesregelverket krever at det gis ut mye informasjon om bruker i konkurransen. For kommunene har det blitt et dilemma hvordan man skal klare å gi ut tilstrekkelig informasjon uten at taushetsplikten brytes.

Etter at blant annet Oslo og Skedsmo tok opp disse utfordringene, satte KS i gang med arbeidet som danner grunnlaget for utredningen fra Advokatfirmaet KLUGE.

– *Hvordan har kommunene løst dette til nå?*

– Det har nok vært løst litt ulikt i ulike kommuner, men

flere kommuner har gjennomført konkurransen som en todelt prosess. Først prekvalifiseres aktuelle tilbydere og deretter får disse tilbyderne konkurransegrunnlaget. På denne måten begrenses utlevering av informasjon om bruker til noen få tilbydere. Men selv om informasjonsflyten begrenses, er dette - i henhold til rapporten - ikke tilstrekkelig til at taushetsplikt overholdes. Noen kommuner har også forsøkt å gjennomføre konkurransen slik at ingen taushetspliktig informasjon utleveres. Dette har da isteden ført til at tilbydere mener at kommunen ikke overholder anskaffelsesregelverket. Ingen løsninger har med andre

ord vært tilfredsstillende.

Rapporten ser på tre hovedutfordringer:

■ Hvordan skal man håndtere brukermedvirkningen ved anskaffelser av pleie- og omsorgstjenester?

■ Hvordan skal man sikre gode og stabile tjenester?

■ Hvordan skal man ivareta taushetsplikter overfor pårørende og brukere?

– KS ønsker at kommunene kan overholde begge regelverkene. Det betyr at lovverket må endres eller justeres, sier advokat Aatlo.

Anbefalinger til kommunene

Hovedformålet med utredningen har vært å avklare hvordan kommunene kan gjennomføre de aktuelle anskaffelsene i tråd med både anskaffelsesregelverket og annet lov- og forskriftsverk.

Rapporten viser at det er vanskelig for kommunene å ivareta kravene i anskaffelsesforskriften, uten at taushetsplikten i helsepersonelloven brytes. I valget mellom å bryte anskaffelsesforskriften og å bryte taushetsplikten, er det KS' klare anbefaling at kommunene ivaretar taushetsplikten.

For kommuner som skal skaffe helse- og sosialtjenester til enkeltbrukere anbefaler vi følgende:

■ For tjenester som ikke omfattes av anskaffelsesregelverket, kan anskaffelsen skje uten at de strenge prosedyrereglene i forskriften følges.

■ For tjenester som omfattes av anskaffelsesregelverket må følgende vurderes:

Er det mulig å gjennomføre konkurranse i henhold til anskaffelsesforskriften uten at opplysninger som er taushetsbelagt i henhold til helsepersonelloven utleveres til kommunens innkjøpere eller tilbyderne?

Hvis JA: Konkurransen kan gjennomføres i henhold til forskriftens krav.

Hvis NEI: Er det mulig å anonymisere bruker, slik at kommunen med stor grad av sikkerhet kan si at personer som mottar opplysningene ikke forstår hvem bruker er?

Hvis JA: Konkurransen kan gjennomføres i henhold til forskriftens krav.

Hvis NEI: Samtykker bruker i at opplysningene kan utleveres til kommunens innkjøpere og tilbyderne?

NB: Denne fremgangsmåten er meget usikker, selv om bruker samtykker. Det skyldes

at et samtykke kan trekkes tilbake på ethvert tidspunkt. En konkurranse som gjennomføres på grunnlag av et samtykke fra bruker, er derfor ikke å anbefale med mindre kommunen føler seg sikker på at bruker vil stå ved sitt samtykke i hele prosessen og uansett hvilken leverandør som blir valgt.

Om det viser seg at konkurransen ikke kan gjennomføres uten at taushetspliktige opplysninger må utleveres og det ikke er mulig å anonymisere bruker, anbefaler vi å ikke gjennomføre konkurranse i henhold til anskaffelsesregelverket.

Kommunen har da to muligheter:

■ Enten kan kommunen levere tjenestene selv og dermed unngå å anskaffe tjenester

■ Kommunen må anskaffe tjenestene uten at prosedyrereglene i anskaffelsesregelverket anvendes

Juridisk sett er det første alternativet det sikreste. Dette er likevel ikke alltid en mulighet. I noen tilfeller har kommune ikke kompetanse, kapasitet eller av andre årsaker mulighet til å levere tjenestene til bruker på en måte som ivaretar lovpålagte krav, herunder brukers behov. Hvis det er situasjonen, må kommunen anskaffe tjenestene direkte fra en leverandør eller ved en konkurranse mellom flere leverandører uten at de strenge kravene i anskaffelsesforskriften overholdes. I disse situasjonene må kommunen med andre ord velge å bryte anskaffelsesregelverket for å kunne ivareta andre lovpålagte krav.

DETTE GJØR KS

Det er ikke akseptabelt at gjeldende anskaffelsesregelverk ikke lar seg praktisere for de aktuelle anskaffelsene uten at man bryter taushetsplikten.

■ Samtidig som FoU-rapporten ble offentliggjort, har KS derfor rettet en henvendelse til de to departementene som har hovedansvaret for lov- og forskriftsverket på dette området.

■ KS ber i henvendelsen om at Fornyings-, administrasjons- og kirke- og helse- og omsorgsdepartementet vurderer dagens lovgivning og foretar klargjøring/ending, slik at strid mellom reglene om taushetsplikt og anskaffelsesregelverket fjernes.

■ KS vil følge departementenes videre oppfølging tett.

■ KS vil også arrangere et frokostseminar om temaet. Informasjon om seminaret vil bli lagt ut på våre nettsider.

Har vi lærefag som er relevante for kommunesektoren?

Ønsket arbeidskraft

Barne- og ungdomsarbeiderfaget og helsearbeiderfaget blir vurdert som svært relevante og viktige for å dekke kommunenes arbeidskrafts- og kompetansebehov, både i dag og på sikt, sier Fafo i en ny rapport for KS.

AV UNNI HELENE KNUDSEN

Dette viser en spørreundersøkelse blant oppvekstsjefer og pleie- og omsorgssjefer i norske kommuner. Hele 97 prosent oppgir at helsearbeiderfaget har svært stor eller ganske stor betydning for å dekke behovet for arbeidskraft og kompetanse i pleie- og omsorgstjenesten. Også barne- og ungdomsarbeiderfaget oppleves å være i samsvar med kommunenes behov. Her oppgir 84 prosent at faget enten har svært stor eller ganske stor betydning for å dekke kommunenes arbeidskraft- og kompetansebehov i dag.

Styrker kvaliteten i tjenestene

Tre av fire pleie- og omsorgssjefer mener at det vil øke kvaliteten på tjenestetilbudet om flere ansatte får fagbrev. Også blant oppvekstsjefene mener flertallet at det å øke fagarbeiderandelen vil gi økt kvalitet i tjenesten. Undersøkelsen viser at lærlingenes egen holdning til fagene er svært positivt, de har en god refleksjon og yrkesbevissthet. De regnes også som en stabil arbeidskraft.

Demografi og samhandlingsreformen

Et økt rekrutteringsbehov kan ses i sammenheng med den demografiske utviklingen i befolkningen, men også med samhandlingsreformen, som skal innføres fra januar 2012. Etter arbeidsgivernes vurde-

ring vil det være stort behov for å rekruttere ansatte med høyere utdanning og et nesten like stort behov for ansatte med fagbrev eller annen yrkesfaglig opplæring de nærmeste årene.

Oppvekstsektor med rekrutteringsbehov

I oppvekstsektoren har det vært en klar økning i antall ansatte de siste årene. Mye av dette skyldes barnehageutbyggingen. Tre av fire oppvekstsjefer oppgir å ha et stort behov for å rekruttere personer med høyere utdanning, mens om lag halvparten har et stort behov for å rekruttere personer med fagbrev.

... men ikke alle lærlinger får tilbud om jobb

Rundt 57 prosent av kommunene sier at helsefagarbeiderne får jobb i kommunesektoren etter endt læretid. Rundt 40 prosent av kommunene sier det samme om barne- og ungdomsarbeiderne. Dette samsvarer med tidligere undersøkelser vet en at det er mindre vanlig i helse- og sosialsektoren enn i andre deler av norsk arbeidsliv å få tilbud om jobb etter endt læretid, og at fagopplæringen så langt ikke ser ut til å være etablert som veien inn i yrkene.

Utfordringer for kommunen som lærebedrifter

Undersøkelsen viser at lærlingsordningen etter hvert har fått en stor utbredelse i kommune-

Foto: Scanstockphoto

Bakgrunnen for prosjektet er et behov for kunnskap om i hvilken grad helsearbeiderfaget og barne- og ungdomsarbeiderfaget gir kompetanse som er i samsvar med kompetansebehovene i kommunesektoren. Det er også behov for mer kunnskap om kommunene som lærebedrifter. Et formål med prosjektet er derfor å identifisere faktorer som kan bidra til økt kvalitet i opplæringen. Videre er det behov for mer kunnskap om behovet for fag-skoletilbud som videreutdanning for kommunalt ansatte innen helse og oppvekst.

sektoren. 94 prosent av kommunene har lærlinger i helsearbeiderfaget, mens 82 prosent har lærlinger i barne- og ungdomsarbeiderfaget. Blant de få kommuner som ikke har lærlinger, framstår mangel på søkere og dårlig økonomi som hovedgrunner til dette. Sett fra arbeidsgivernes side, kan stort arbeidspress i hverdagen gjøre det vanskelig å gi god opplæring. Veiledere er travle og treger mer rom og anerkjennelse for opplæring. I tillegg til veileder er det gunstig med opplæringskoordinator og opplæringskontorer for å avlaste veiledere.

Tilfredse lærlinger med ambisjoner

Lærlinger i helsearbeiderfaget og i barne- og ungdomsarbei-

derfaget uttrykker at de trives. Hele 95 prosent av helsefagarbeiderne svarer i undersøkelsen at de er fornøyd med opplæringen og de vil gjerne fortsette å jobbe i faget. Tilsvarende blant barne- og ungdomsarbeiderne hvor 86 prosent svarte at de trivdes godt eller svært godt. De er i større grad enn andre lærlinger fornøyd med opplæringen i skole som forberedelse til læretida, og de opplever en bedre sammenheng mellom det de har lært på skolen og det de lærer i arbeidslivet.

Et særtrekk ved barne- og ungdomsarbeiderfaget og helsearbeiderfaget er at halvparten av lærlinger ønsker å ta høyere utdanning etter at de har tatt fagbrev. I en sektor som har et stort behov for re-

kruttering av arbeidskraft, er dette åpenbart en utfordring. Når kompetansen som utvikles i fagopplæringen blir vurdert som relevant, burde det være et mål at flere får mulighet til og velger å gå inn i relevant arbeid i sektoren etter å ha tatt fagbrev.

Samtidig vil det være viktig å legge til rette for at de som ønsker det, får mulighet til å ta videre utdanning som bygger på den fagkompetansen de allerede har fått. Synliggjøring av alternative karriere- og utdanningsveier vil trolig være et viktig virkemiddel for å bedre søkningen til lærefagene og motivere flere til å fullføre det opplæringsløpet de har begynt på.

Manglende oversikt og store forskjeller

Alle innbyggere i Norge har rett til samme kommunale tjenester. Men selv de som arbeider i kommunen har ofte ikke oversikt over hvilke rettigheter publikum har.

AV EYSTEIN HANSEN

Med mellom seks og sju tusen lover, forskrifter og direktiver er det en enorm oppgave å holde oversikt.

Den nylig avgåtte Hamar-ordføreren Einar Busterud har lang erfaring fra kommunesektoren. Han går snart over i ny stilling som direktør for strategi og kommunikasjon i Norsk tipping. I et tilbakeblikk på karrieren som ordfører, markerer han seg med sterke synspunkter på mangler ved kommunenes tjenestetilbud.

- Informasjonsmengden blir enorm og datakildene er svært forskjellige når kommuneansatte skal forholde seg til et vell av lover, forskrifter og EU-direktiver, forteller Busterud.

Kommuneansatte må forholde seg til fire hovedkilder: Storting, ulike fagdepartement, direktorater og EU-lovgivning. Pluss det som kalles «politiske signaler», enten de kommer fra lokale eller sentrale politikere.

- Det er viktig å systematisere og tilgjengeliggjøre denne informasjonen, slik at både innbyggere og ansatte i kommunene får oversikt over tjenestespekter og rettigheter, sier Busterud. Han mener det offentlige har sviktet sine innbyggere på dette området.

Snakker ikke sammen

De siste årene har eks-ordføreren sett og erfart hvordan tjenestespekteret i kommunesektoren blir mer og mer sofistikert. Et sentralt mål for regjeringen har vært å digitalisere alle relevante kommunale og fylkeskommunale tjenester.

Likevel er det store forskjeller kommunene i mellom. Kommunene ender i stor grad opp med selv å velge it-plattform. Ofte har it-leverandørene proprietære løsninger, og mange av registrene snakker ikke sammen.

- Vi ser nå at stadig flere kommuner finner sammen i klynger for å skape seg it-konvergens man fra sentralt hold

Tidligere ordfører i Hamar, Einar Busterud.
Foto: Jens Erik Jensrud

ikke klarer å levere, fortsetter Busterud. - Men så lenge kommunene ikke jobber på samme plattform, og it-leverandørene opptrer proprietært, vedvarer utfordringene. Hvordan skal en ansatt i én kommune kunne utlede informasjon som en tjeneste, en rettighet faktisk, fra et register som ikke snakker med hennes eget system, spør Busterud.

Han peker på at så vel brukere som politikere og lovgivere har utfordringer med å holde oversikt.

- Det fins ingen overordnet strategi for kommunikasjon mellom alle forskjellige registre, eller for den del mellom kommunene. Det er en kritisk mangel på sentrale standarder. Kommunesektoren styres mer og mer av direktorater heller

enn Storting og departement. Det krever stadig flere årsverk å holde seg oppdatert på hva som er bestemt, sier Busterud.

Motstridende lover og forskrifter

Som om ikke mangelen på en koordinert it-innsats i forhold til borgernes rettigheter skulle være nok, peker Busterud på nok en utfordring. - Lover, forskrifter og direktiver er ikke alltid harmonisert. Dette kan skyldes at de er vedtatt i ulike faginstanser, eller i forskjellige forvaltningsperioder. Som eksempel trekker Busterud fram at lovverket på området pasientrettigheter og ansattrettigheter kan være i konflikt.

- Som pasient har man krav på å bli behandlet hjemme, mens arbeidstakere innen

kommunal helsetjeneste har krav på tilrettelegging i forhold til tunge løft og andre fysisk anstrengende arbeidsoppgaver. Hva da med pasienter som ikke har en bopel med nødvendig praktisk tilrettelegging? Hvilken lov er det da kommunen skal følge, spør han

Forskjeller i tjenestetilbud

I perioden som ordfører i Hamar kommune har Busterud kjent mye på frustrasjonen rundt den manglende oversikten og harmonisering av lover, forskrifter og direktiver. - Det er ingen datastandard for kommunesektoren, konkluderer Busterud. - Både interndatabaser og interkommunal datakommunikasjon mangler standarder.

Mangel på standardisering

av datakommunikasjon fører til forskjeller i kommunenes tilnærming til tjenesterettigheter. Slik oppstår forskjellsbehandling, ifølge Busterud. Kommune A kan ha en helt annen løsning i forhold til en lov-pålagt rettighet enn kommune B.

- En tydeligere, sentralt definert datastandard, og krav om åpne løsninger på it-leveransene til kommunene, ville satt oss i en bedre situasjon, framholder han.

Juridisk problem

Det er et juridisk faktum at vi nå har en situasjon der det varierer fra kommune til kommune hva man som borger får av informasjon knyttet til egne rettigheter, forklarer Busterud.

- Dessuten er det slik at digitale ferdigheter, språk og utdanning påvirker forutsetningene den enkelte borger har for å orientere seg i det digitale landskap. Og små kommuner har en annen ressursituasjon enn større kommuner, sier han.

Informasjons- og erfaringsutveksling mellom kommunene er også lite systematisk. Denne situasjonen skaper en ulik praksis og handlingslamelse hos kommunene, som igjen går ut over borgerne, mener Busterud.

- Jeg har inntrykk av at lovgiverne sitter og ser på virkeligheten gjennom sitt eget lille sugerør. For eksempel er det et demokratisk og juridisk tankekors at Facebook nå seiler opp som et like viktig kommunikasjonsverktøy overfor kommunene som deres egne internettløsninger. Det er et tydelig eksempel på at det offentlige egne informasjonskanaler ikke fyller den funksjonen de bør og skal ha, avslutter han.

Denne artikkelen er en del av et fagbilag Kommuneforlaget utgir i forbindelse med Kommunedagene og Landstinget i KS 2012. Fagbilaget omhandler kvalitet og styring i offentlig sektor.

TIL DEBATT

I 2012 åpnes hele Hovedtariffavtalen (HTA) for revisjon og det skal føres sentrale lønnsforhandlinger. Dette heftet er diskusjonsgrunnlag for de fylkesvise strategikonferansene hvor medlemmene gir innspill til KS' forhandlingsmandat.

SKOLE-KONKURRANSE SOM UNDERVISNINGSMETODE

Helsearbeiderfaget var representert i Yrkes-NM i 2006. Konkurranser virker positivt inn på motivasjon og på rekrutteringen til yrket. Dette er en veileder for lærere i videregående skole som vil komme i gang med skolekonkurranse som undervisningsmetode i helsearbeiderfag.

STRATEGISK KOMPETANSE-UTVIKLING

Et temahefte som omhandler kompetanse og ledelse som nøkkelen til en framtidig arbeidsgiverpolitikk. Heftet tar utgangspunkt i kommunesektorens to hovedutfordringer framover: Tilgang på og forvaltning av egen arbeidskraft, og evne til utvikling og nyskaping.

www.ks.no

Unni Granberg Selte er Norges beste helsefagarbeider

Nattevakten ved Sundjordet bofellesskap i Hole i Buskerud kan nå stolt bære tittelen «Hele Norges helsefagarbeider». Hun vant nylig fram i konkurranse med nærmere 100.000 helsefagarbeidere og hjelpepleiere i Norge.

AV ANDREAS BJØRKLUND

- Det er veldig hyggelig å premiere flinke helsefagarbeidere, vi trenger dem alle sammen, sier Gudrun Grindaker, jurymedlem og direktør for satsinger og ledelse i KS.

Hensikten med kåringen er å sette søkelys på helsefagarbeideryrket og den viktige jobben helsefagarbeiderne gjør. Norge trenger 4500 nye helsefagarbeidere per år for å opprettholde tjenestetilbudet i Kommune-Norge i 2030. I fjor avla drøyt 1600 ungdom og voksne fagprøve i helsefagarbeid.

En jury sammensatt av noen av de største aktørene på arbeidsgiversiden og arbeidstakersiden konstaterte at Granberg Selte er en utmerket representant for titusenvis av helsefagarbeidere. Juryen skriver i sin begrunnelse: «Hun utmerker seg som en klok, kreativ og reflektert helsefagarbeider som behandler de eldre med respekt og verdighet. Hun har utstråling, engasjement og er faglig dyktig».

I siste omgang konkurrerte Granberg Selte mot 18 andre finalister, en fra hvert fylke. Helsefagarbeidere jobber med omsorg for syke og funksjonshemmede, både barn, ungdom, voksne og eldre. Typiske arbeidssteder er hjemmesykepleie, sykehjem og sykehus.

Foto: Fagforbundet

Flunkende nye regionsider på ks.no

Våre brukere etterspør stadig regionalt stoff på ks.no. Nå lanserer vi helt nye regionsider. Hver av våre 8 regioner har fått en portal der de legger ut aktuelle saker, regionale nyheter og nytt fra styret og stell. Nettsidene innehol-

der oversikt over ansatte, seminarer og kurs. I hele høst har regionene jobbet på spreng for å få sidene klare. Du finner regionsidene ved å trykke på kartet på forsiden av ks.no.

I KS Aktuell vil du finne det mest aktuelle organisasjonsstoffet fra KS og KS' nyeste utviklings- og dokumentasjonsprosjekter, samt informasjon fra Kommuneforlaget. KS Aktuell distribueres bl.a. som bilag til Kommunal Rapport.

Ansvarlig utgiver: KS

Besøksadresse:
Kommunenes Hus
Haakon VII gt. 9, Oslo

Postadresse:
Postboks 1378 Vika,
N-0114 Oslo
Telefon: 24 13 26 00
Opplag: 19.700

Trykk:
Nr1 Trykk AS

Redaksjonsråd:
Marianne Fromreide, KS
Telefon: 24 13 27 64
e-post: marianne.fromreide@ks.no
Unni Helene Knudsen, KS FoU
Telefon: 24 13 64 22
e-post: unnihelene.knudsen@ks.no

Kommuneforlaget:
Telefon: 24 13 28 50
e-post: kundeservice@kommuneforlaget.no

Layout/ombrekking Kommunal Rapport

Bilaget kan bestilles fra Kommuneforlaget:
Postboks 1263 Vika,
0111 Oslo
Telefon: 24 13 28 50.
Faks 22 83 14 16
bestilling@kommuneforlaget.no

Adresseendring for abonnenter
meldes til:
bestilling@kommuneforlaget.no